

Vuorovaikutus- raportti

Helsingin itäisen saariston hoito- ja
kehittämissuunnitelma 2021-2030

Sisällys

Vuorovaikutusraportin sisältö	3
1. Hoito- ja kehittämissuunnitelman eteneminen.....	4
2. Aloitus.....	5
2.1 Asemakaavan laatimisvaiheen vuorovaikutus	5
2.2 Yhteenveto tuloksista.....	5
3. Luonnos.....	5
3.1 Luonnosvaiheen vuorovaikutus.....	5
3.2 Yhteenveto luonnosvaiheessa saadusta palautteesta	6
<u>3.2.1</u> Uutta Itä-Helsinkiä -verkkotilaisuudet syksyllä 2020.....	6
<u>3.2.2</u> Verkkokomentointi: Kerro kantasi -verkkokysely syksyllä 2020	6
<u>3.2.3</u> Muu luonnoksesta saatu palaute	7
3.3 Vastineet luonnosvaiheessa saatuun palautteeseen aihepiireittäin.....	8
4. Suunnitelma.....	16
4.1 Suunnitelman valmistuminen	16
LIITTEET	16

Vuorovaikutusraportin sisältö

Vuorovaikutusraportissa esitetään yhteenveto hoito- ja kehittämissuunnitelman valmisteluajana saadusta palautteesta sekä vastineet palautteisiin aihepiireittäin. Vuorovaikutuksen eri vaiheiden tarkemmat aineistot ovat raportin liitteinä.

Hoito- ja kehittämissuunnitelma on laadittu vuorovaikutteisesti asukkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Suunnitelmaluonnos oli nähtävillä ja kommentoitavana verkossa Kerro kantasi -palvelussa 16.11.-13.12.2020. Lisäksi suunnitelmaa ja siihen liittyvää kyselyä esiteltiin osana Uutta Itä-Helsinkiä -iltoja, jotka järjestettiin verkossa 16.-19.11.2020. Suunnitelmasta saatiin sen nähtävilläolon aikoihin palautetta myös kirjaamon kautta ja sähköpostitse.

Suunnitelmaluonnoksesta saaduissa palautteissa tuotiin esiin erityisesti saarten tulevaan käyttöön ja saavutettavuuteen liittyviä näkökulmia. Vastauksissa korostettiin itäisen saariston luonteen ja erityisesti sen luontoarvojen vaalimisen tärkeyttä sekä toivottiin, että kehittäminen olisi hienovaraista ja kohtuullista suhteessa saarten kulutusherkkyyteen. Yksittäisistä saarista eniten kommentteja kohdistui Villingin kehittämiseen.

Suunnitelmaluonnosta muokattiin saatua palautetta hyödyntäen. Koko suunnittelualuetta koskevissa periaatteissa tarkennettiin kehittämisen tavoitteita itäisen saariston erityispiirteiden mukaisesti sekä painotettiin ja tuotiin kattavammin esiin erilaisia näkökulmia ja keinoja luontoarvojen turvaamiseksi. Saarikorteista eniten muokattiin Villingin kehittämiseen liittyviä suunnitelmia, joiden toteutus jaettiin kolmeen vaiheeseen. Luonnoksesta saatu palaute otettiin huomioon myös muun muassa hankkeiden priorisoinnissa ja jatkotoimenpiteiden muodostamisessa. Valmis suunnitelma etenee kaupunkiympäristölautakunnan käsittelyyn ja hyväksyttäväksi.

1. Hoito- ja kehittämissuunnitelman eteneminen

Aloitus

- Hoito- ja kehittämissuunnitelman laatiminen käynnistettiin vuonna 2018.
- Suunnittelun lähtötietona hyödynnettiin itäisen saariston asemakaavan vuorovaikutusaineistoja ja muuta materiaalia.
- Suunnittelun alkamisesta on tiedotettu kaupungin verkkosivuilla ja kaavoituskatsauksissa.

Luonnos

- Hoito- ja kehittämissuunnitelman luonnosvaiheessa marraskuussa 2020 järjestettiin Uutta Itä-Helsinkiä -verkkotilaisuuksia. Suunnitelma oli yksi 19.11.2020 illan aikana esitellyistä hankkeista. Tilaisuudessa oli mahdollista jättää kommentteja ja antaa palautetta luonnoksesta.
- Luonnos oli nähtävänä ja kommentoitavana Kerro kantasi -palvelussa aikavälillä 16.11.-13.12.2020.
- Suunnitelmaluonnoksen nähtävilläolosta ja kommentointimahdollisuudesta tiedotettiin kaupungin verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa, kaupunkiympäristön toimialan tiedotteena sekä Helsinki-asukaslehdessä.

Suunnitelma

- Suunnitelmaa päivitettiin luonnosvaiheen vuorovaikutuksen kautta saadun palautteen perustella.
- Viimeistely hoito- ja kehittämissuunnitelma esitellään kaupunkiympäristölautakunnalle kesällä 2021

Hyväksyminen

- Kaupunkiympäristölautakunta käsittelee ja hyväksyy hoito- ja kehittämissuunnitelman ohjeellisenä noudatettavaksi.
- Hoito- ja kehittämissuunnitelman valmistelun aikana saatuihin palautteisiin vastataan tässä vuorovaikutusraportissa, joka löytyy hoito- ja kehittämissuunnitelman liitteenä.

Seuraavat vaiheet

- Hoito- ja kehittämissuunnitelman valmistuttua hankkeet ja luonnon- ja maisemanhoidon suunnittelu etenevät toteutustason suunnitteluun. Suunnitelmaa toteutetaan käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa.

2. Aloitus

2.1 Asemakaavan laatimisvaiheen vuorovaikutus

Itäisen saariston hoito- ja kehittämissuunnitelman lähtötietoina on hyödynnetty itäisen saariston asemakaavan laatimisen aikana koottua aineistoa, muun muassa kahta vuorovaikutusraporttia.

Raporteissa on esitetty yhteenvedot asemakaavaehdotuksen julkisen nähtävilläolon aikana saaduista muistutuksista ja lausunnoista sekä vastineet niihin ja asemakaavan valmistelun aikaisempien vaiheiden vuorovaikutus. Raportit on esitetty tämän raportin liitteinä (liitteet 2 ja 3).

2.2 Yhteenveto tuloksista

Asemakaavan vuorovaikutusaineistoissa tuotiin esiin muun muassa suunnittelualueen eri maanomistajien ja muiden osallisten näkökulmia ja toiveita alueen kehittämiseen liittyen. Muistutuksissa, lausunnoissa ja vastineissa korostettiin esimerkiksi saariston erityispiirteiden ja kulttuuri-, maisema- ja luontoarvojen tärkeyttä.

Asemakaavan laatimisen yhteydessä tunnistettiin sellaisia asioita, jotka ovat olennaisia saariston virkistyskäytön kehittämisen ja muiden kaavan tavoitteiden toteuttamisen kannalta, mutta joiden ohjaamiseen asemakaava ei ole oikea väline. Näitä teemoja, esimerkiksi telttailun ohjaamista, toimialojen välistä yhteistyötä ja sekä alueiden käytön, investointien ja ylläpidon ohjelmoimista ja työnjakoa on käsitelty tämän hoito- ja kehittämissuunnitelman yhteydessä. Lisäksi hoito- ja kehittämissuunnitelman avulla voidaan ohjata luontoarvojen turvaamiseen myös sellaisilla alueilla, jotka eivät ole mukana kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa tai joissa ei ole kaavassa suojelumerkintöjä.

3. Luonnos

3.1 Luonnosvaiheen vuorovaikutus

Hoito- ja kehittämissuunnitelman luonnosvaiheessa järjestettiin verkkokomentointimahdollisuus Kerro kantasi -verkkopalvelussa. Suunnitelmaa esiteltiin ja sitä oli mahdollista kommentoida myös kaikille kaupunkilaisille avoimissa Uutta Itä-Helsinkiä –verkkotilaisuuksissa. Lisäksi palautetta luonnoksesta saatiin Helsingin kaupungin kirjaamon sekä sähköpostin kautta.

Vuorovaikutustilaisuudessa ja verkkokomentoinnissa kaupunkilaisilla oli mahdollisuus kommentoida hoito- ja kehittämissuunnitelman koko saaristoa koskevia suunnitteluperiaatteita sekä

saarikohtaisia suunnitelmaluonnoksia. Kerro kantasi -palvelussa luonnosaineistosta jätettiin yhteensä 390 kommenttia. Tilaisuuksien ja verkossa saadun palautteen pohjalta luonnoksen sisältöä tarkennettiin ja muokattiin mahdollisuuksien mukaan. Suunnitelmaa koskevan palautteen pohjalta tehdyt muutokset on kuvattu luvussa 3.3.

3.2 Yhteenveto luonnosvaiheessa saadusta palautteesta

3.2.1 Uutta Itä-Helsinkiä -verkkotilaisuudet syksyllä 2020

Hoito- ja kehittämissuunnitelman sisältöä ja juuri avautunutta verkkokyselyä esiteltiin osana Uutta Itä-Helsinkiä -verkkotapahtumaa torstaina 19.11.2020. Illan teemana oli Laajasalo, Kruunuvuorenranta ja merellinen Itä-Helsinki, ja siihen osallistui noin 165 kaupunkilaista. Suunnittelualueen laajuuden vuoksi suunnitelmasta ja sen kommentointimahdollisuudesta tiedotettiin myös kahdessa muussa samalla viikolla järjestetyssä Uutta Itä-Helsinkiä -verkkotapahtumassa maanantaina 16.11.2020 (Herttoniemi, Vartiokylä, Myllypuro, Mellunkylä, Kulosaari: noin 200 osallistujaa) ja tiistaina 17.11.2020 (Vuosaari ja Vartiokylänlahti: noin 130 osallistujaa).

Tilaisuuksien aikana tapahtuman chatissa oli mahdollista kommentoida esityksiä sekä esittää kysymyksiä, joihin asiantuntijat vastasivat joko jo heti tilaisuuden aikana tai viikon kuluttua kirjallisesti tapahtuman verkkosivujen kautta. Lisäksi etukäteen verkossa Kerro kantasi -palvelun kautta kerättyihin kysymyksiin pyrittiin vastaamaan osana esityksiä. Tilaisuuksien tallenteet tekitettiin, ja ne olivat saatavilla kolme kuukautta tapahtumien jälkeen tilaisuuden verkkosivuilla ja kaupunkiympäristön toimialan YouTube-kanavalla.

Verkkotilaisuuksien yhteydessä saatu palaute painottui saariston saavutettavuuden parantamiseen. Ennen verkkotilaisuuksia esitetyissä kysymyksissä ja kommentoissa toivottiin saariston vesiliikenteen kehittämistä, kävelysiltoja sekä ranta-alueiden ja kaupungin omistamien saarien avaamista laajempaan käyttöön, myös veneettömille kaupunkilaisille.

Verkkotilaisuudessa 19.11. kysyttiin, mitä kategoriajaossa mainituilla tähtikohteilla tarkoitetaan ja millaisia ennallistamis- ja luonnonsuojelualuehankkeita Kaakkois-Helsinkiin on suunniteltu. Kommentoissa keuhuttiin Vasikkasaareen rakennettua uutta pienvenelaituria ja toivottiin samanlaisia laitureita muillekin kaupungin saarille, esimerkiksi Villinkiin, sekä nopeampana rantautumista helpottavana ratkaisuna poijuja ja kiinnitysrenkaita. Lisäksi kommentoitiin, että kaupungin saaria laitureineen on vuokrattu yhdistysten yksityiskäyttöön, ja että vuokralaisia voitaisiin velvoittaa esimerkiksi avaamaan osa näistä laituripaikoista yleiseen käyttöön.

Muissa verkkotilaisuuksissa (16.11. ja 17.11.) chattiin ei tullut itäisen saariston hoito- ja kehittämissuunnitelmaa koskevia kysymyksiä tai kommentteja.

3.2.2 Verkkokomentointi: Kerro kantasi -verkkokysely syksyllä 2020

Verkkokomentoinnissa palautetta saatiin erityisesti saarten tulevaan käyttöön ja saavutettavuuden parantamiseen liittyen. Vastauksissa painotettiin itäisen saariston luonteen ja etenkin sen

luontoarvojen säilyttämisen tärkeyttä. Yksittäisten saarten suunnitelmista eniten palautetta annettiin Villingin kehittämiseen liittyen.

Suunnitelmaluonnoksesta järjestettiin syksyllä 2020 Kerro kantasi -kysely. Kysely oli auki 16.11.-13.12.2020. Suunnitelmaluonnoksen kommentointimahdollisuudesta tiedotettiin Uutta Itä-Helsinkiä -asukastilaisuuksissa 16.11., 17.11. ja 19.11.2020, kaupungin verkkosivuilla ja somekanavilla (Facebook ja Twitter), kaupunkiympäristön toimialan tiedotteena sekä 3.12.2020 jaetussa Helsinki-asukaslehdessä.

Kyselyn taustatiedoissa kerrottiin suunnitelman lähtökohdista, tavoitteista ja sisällöstä sekä suunnittelun etenemisestä. Kyselyssä oli mahdollista kommentoida itäisen saariston kehittämisen periaatteita sekä saarikohtaisia toimenpiteitä (saarikortit). Sivustolla oli mahdollista myös lukea muiden kirjoittamia kommentteja sekä vastata niihin.

Kyselyyn saatiin yhteensä 390 kommenttia (liite 1). Palautteet jakautuivat kyselyn seitsemän alaosion mukaan seuraavasti: Saarten tuleva käyttö (90), saariston saavutettavuus (61), luontoarvojen turvaaminen (41), reitit ja opasteet (39), palveluiden kehittäminen (43), saarikortit: tärkeimmät virkistysaaret (76) ja saarikortit: muut saaret ja luodot (40).

Luonnosvaiheen Kerro kantasi -kyselyä aineistoineen ja sivustolle jätettyjä kommentteja voi tarkastella Kerro kantasi -palvelussa osoitteessa <https://kerrokantasi.hel.fi/itainen-saaristo-2020>. Tiivistelmät annetusta palautteesta sekä vastineet niihin on kuvattu tämän raportin luvussa 3.3.

3.2.3 Muu luonnoksesta saatu palaute

Edellä mainittujen verkkokomentointimahdollisuuksien lisäksi suunnitelmasta saatiin palautetta sähköpostilla sekä kirjeinä Helsingin kaupungin kirjaamoon. Järjestöiltä kirjeitä saatiin kaksi, Pro Villinki ry:ltä sekä Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry:ltä. Järjestöjen ja yksityishenkilöiden antama palaute koski erityisesti Villingin kehittämiseen liittyviä suunnitelmia sekä saarten luonnonhoitoon, luontoarvojen vaalimiseen ja luonnonsuojeluun liittyviä toimenpiteitä. Saatu palaute on kuvattu osana tämän raportin lukua 3.3.

3.3 Vastineet luonnosvaiheessa saatuun palautteeseen aihepiireittäin

Tässä luvussa on kuvattu verkkotilaisuuksissa, verkkokyselyssä ja muuta kautta annettu palaute tiivistetysti aihepiireittäin.

Saarten tuleva käyttö ja saarikategoriat

Saarten luokittelua neljään kategoriaan niiden toimintojen ja luonteen mukaan sekä virkistyskäytön ohjaamista tietyille saarille pidettiin hyvänä ajatuksena. Kategoriajakoon toivottiin kuitenkin enemmän painoarvoa saarten kulutusherkkyydelle. Lisäksi ehdotettiin, että osa luonnoksessa esitetyistä retkisaarista voitaisiin luokitella jokamiessaariksi, ja että esimerkiksi Hattusaari, Pitkärivi ja Tammaluoto tulisi luokitella jokamiessaarten sijaan rajoitetun käytön saariksi. Kategoriajakoa pidettiin esimerkiksi Villingin ja Itä-Villingin kohdalla liian karkeana, sillä näistä saarista ei ole erikseen rajattu luontoarvojen kannalta keskeisiä osia vähemmän kehittämisen kohteiksi. Villingistä arvioitiin, että se ei sovellu Suomenlinnan ja Vallisaaren tavoin tähtikohteeksi.

Palautteissa oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä siihen, että itäistä saaristoa ollaan suunnittelemassa ja kehittämässä ja että jatkossa useammalla kaupunkilaisella olisi mahdollisuus päästä kaupungin omistamiin saariin. Kehittäminen tulee kuitenkin tehdä harkitusti luontoarvot edellä ja niin, että kävijämäärät ovat kohtuullisia saaren kokoon ja luontoon nähden. Palautteissa toivottiin, että saaristoa ei kehitettäisi liikaa niin, että sen ainutlaatuiset ominaispiirteet ja oikea luontokokemus katoaisivat. Itäisessä saaristossa arvostettiin sen luonnonrauhaa, herkkää saaristoluntoa ja -tunnelmaa sekä mahdollisuutta nauttia lähiluonnosta. Kyselyn vastauksissa tuotiin myös esiin, että vaikka alue tarjoaakin mahdollisuuksia kestävään lähimatkailuun, se soveltuu enemmän kaupunkilaisten pienimuotoiseen omatoimiretkeilyyn kuin turistikohdeksi.

Vastine

Kategoriajaon yhtenä tavoitteena on helpottaa Helsingin saariston kokonaiskuvan hahmottamista, ja yksinkertaistamisen vuoksi saaret on luokiteltu niin, että lähtökohtaisesti kukin saarista kuuluu vain yhteen kategoriaan. Tarkemmat tiedot arvokkaista luontoalueista ja niiden vaihtelevuudesta saarten sisällä on kuvattu saarikorteissa ja otetaan huomioon jatkosuunnittelussa.

On myös hyvä huomata, että kun noin 700 helsinkiläistä saarta on jaettu vain neljään ryhmään, yhden kategorian sisällä on varsin erilaisia saaria. Villingin ja Itä-Villingin osalta Vallisaarta tai Suomenlinnaa sopivampia vertailukohteita voisivatkin olla Vasikkasaari ja Vartiosaari, vaikka kaikki nämä kuuluvat yhtä lailla tähtikohteisiin. Kategoriajako on siis suuntaa antava, tarkemmat erot saman kategorian eri saarien välillä on kuvattu saarikohteisissa suunnitelmissa eli saarikorteissa. Näin ollen luonnoksessa esitettyihin kategoriajakoihin ei tehty muutoksia. Kategorioiden kuvauksia ja esimerkkejä kuitenkin tarkennettiin niin, että ne kuvaavat paremmin juuri itäisen saariston saaria.

Palautteen johdosta itäisen saariston kehittämisen periaatteisiin lisättiin visio, jossa tarkennetaan itäisen saariston kehittämisen tavoitteita ja esimerkiksi sitä, minkä tyyppiseen käyttöön aluetta ensisijaisesti kehitetään.

Saarten saavutettavuus

Itäisen saariston saavutettavuuteen liittyvissä kommenteissa suhtauduttiin pääsääntöisesti myönteisesti siihen, että saariston saavutettavuutta parannetaan, ja kiitettiin veneettömien kaupunkilaisten näkökulman huomioon ottamisesta. Palautteissa toivottiin edullisia, mieluiten HSL-lipulla toimivia vesiliikenneyhteyksiä ja sitä, että reiteillä liikennöitäisiin pidempään syksyllä. Vesiliikenteen kohteiksi toivottiin monipuolisia ja vaihtelevia kohteita, toisaalta kommenteissa myös muistutettiin, ettei kaikkiin virkistysaariin tarvitse päästä vesiliikenteellä.

Vesiliikenteen kehittäminen, esimerkiksi ajatus saaria yhdistävästä rengasreitistä ja saarihyppelystä herätti mielipiteitä sekä puolesta että vastaan. Kommenteissa tuotiin esiin, että vaikka suurimpiin ja tärkeimpiin retkisaariin olisi syytä järjestää jonkinlainen vesiliikenneyhteys, suurin osa saarista ei pienen kokonsa ja herkän luontonsa vuoksi sovellu reittiveneliikenteen kohteeksi vaan pikemminkin omatoimiseen retkeilyyn pienveneellä tai meloen. Saarten rantautumismahdollisuudet ja vesiliikenteen vuorotiheys ja kapasiteetti tulee mitoittaa saarten koon ja luonnon kantokyvyn mukaan, jotta kävijämäärä ei kasvaisi liian suureksi. Osassa vastauksissa tuotiin myös esiin, että joidenkin saarten saavutettavuus on jo nyt niin hyvä, että niissä on ajoittain ruuhkaa.

Palautteissa ehdotettiin, että aikataulultaan harvemman reittiliikenteen lisäksi tai sen sijaan vesiliikenne voitaisiin toteuttaa Vartiosaaren aurinkosähkölautan kaltaisilla pienemmillä veneillä, mikä olisi nopeammin ja edullisemmin toteutettavissa oleva ratkaisu lyhyemmille välimatkoille. Vesiliikenteen kapasiteettia tärkeämpänä pidettiin sitä, että kaikilla halukkailla kaupunkilaisilla olisi mahdollisuus päästä saariin. Kommenteissa kiinnitettiin huomiota myös suunnittelualueen ulkopuolella ja mantereen puolella sijaitsevien laitureiden sijaintiin ja siihen, miten ne vaikuttavat saarten saavutettavuuteen ja kohderyhmään. Kommenteissa esimerkiksi ehdotettiin, että itäisen saariston vesiliikennereiteillä voitaisiin yhdistää toisiinsa saarten lisäksi myös muita Itä-Helsingin merellisiä alueita, kuten Vuosaari, Meri-Rastila ja Laajasalo, ja että liityntäpysäköintiin tarvittavat parkkialueet voisivat toimia myös veneiden talvisäilytysalueina.

Veneilyyn liittyvissä palautteissa kehuttiin viime kesänä Vasikkasaareen rakennettua pienvenelaituria ja toivottiin vastaavia laitureita muillekin kaupungin retkeilysaarille. Palautteissa toivottiin myös nykyisten laitureiden kunnostamista sekä uusia veneen kiinnittämiseen sopivia poijuja ja kiinnitysmisrenkaita nopeana ja kustannustehokkaana ratkaisuna. Poijuja toivottiin myös retkelaitureiden sivuille, jotta niihin mahtuisi enemmän veneitä. Lisäksi toivottiin, että saarista opastettaisiin turvalliset rantautumispaikat, ja että yleiset laiturit olisi merkitty selvästi. Palautteissa ehdotettiin, että vaikka laitureiden käyttö olisi ilmaista, niihin saisi pysähtyä vain muutamaksi tunniksi, jotta yleisiä laitureita ei käytettäisi veneiden jatkuvaan säilyttämiseen.

Melontaan liittyvissä palautteissa kiitettiin melojien näkökulman huomioon ottamisesta ja toivottiin, että saarten kehittämisessä suosittaisiin moottorittomia kulkuvälineitä, kuten soutuveneitä ja kajakkeja. Lisäksi toivottiin melojille sopivia laitureita sekä kaavassa osoitettujen rantautumispaikkojen toteuttamista.

Vastine

Luonnosvaiheen jälkeen suunnitelmaa tarkennettiin vesiliikenteen osalta niin, että siinä on esitetty erilaisia jatkosuunnittelussa huomioon otettavia näkökulmia ja vaihtoehtoja vesiliikenteen

toteuttamiseksi kestäväällä tavalla. Saarikohtaisia suunnitelmia tarkennettiin siten, että esitetyn reittiveneliikenteen lisäksi tai sen sijaan itäisen saariston vesiliikenne voitaisiin toteuttaa osassa saarista ensisijaisesti kutsuvenetyyppisenä ratkaisuna. Sopivan liikennöintimallin valinta ja sen toteutus nostettiin yhdeksi suunnitelman jatkotoimenpidetarpeista.

Melojien rantautumispaikkojen ja poijujen lisääminen kaupungin nykyisiin virkistysaariin nostettiin yhdeksi ensimmäisenä toteutettavista hankkeista. Uusien retkilaitureiden rakentaminen on yhdistetty osaksi saarikohtaisia hankkeita, sillä saarten muita retkeilypalveluita on tärkeää kehittää ennakoiden ja samanaikaisesti saavutettavuuden kanssa, jotta palvelut ovat riittävällä tasolla suhteessa kasvavaan kävijämäärään.

Luontoarvojen turvaaminen ja kestävä retkeily

Palautteissa esitettiin, että aluetta tulee kehittää ensisijaisesti luontoarvot ja luonnon monimuotoisuuden suojelu edellä, toisaalta myös virkistysaarten kunnostustoimenpiteitä ja virkistyskäytön kehittämistä pidettiin tarpeellisina. Kommentteissa oltiin huolissaan saarten luonto- ja virkistysarvojen säilymisestä ja luonnon kulumisesta, ja suunnitelman mukaisen virkistyskäytön lisäämisen ja kävijämäärän kasvun nähtiin olevan ristiriidassa alueen luontoarvojen turvaamisen kanssa. Erityisesti pesivien lintujen pesimärauhaa toivottiin vaalittavan paremmin kuin mitä luonnoksessa oli esitetty. Palautteissa huomautettiin myös suunnitelmaan liittyvien luontoselvitysten heikosta saatavuudesta.

Palautteissa pidettiin hyvänä sitä, että arvokkaimmat saaret on tarkoitettu rauhoittaa, mutta myös muistutettiin, että vastaavasti muissakin saarissa tulee tunnistaa alueet, jotka jätetään luonnonvaraisiksi ja joihin ei ohjata kulkua tai käyttöä. Keinoiksi ehdotettiin muun muassa aitaamista, uusia pesintäaikaisia mairinnousukieltoja ja niistä kertovia kylttejä, luonnonsuojelualueiden perustamista sekä luontovaikutusten seurantaa ja kasvillisuuskartoituksia. Myös tiedottamisen ja ympäristötietoisuuden lisääminen nähtiin tärkeänä keinona edistää kestävä ja vastuullista retkeilytapaa. Tietoa luontoarvoista ja kestävästä retkeilystä toivottiin helposti saataville nettiin, painettuna julkaisuna ja opaskyltteihin. Erityisesti kaivattiin tietoa lintujen pesintäpaikoista ja -ajoista sekä näihin liittyvistä rajoituksista. Palautteissa ehdotettiin myös saaristoa valvovaa luonto-opasta, joka kiertäisi alueella, seuraisi luonnon tilaa ja neuvoisi ja opastaisi saarissa liikkuvia retkeilijöitä.

Vastine

Hoito- ja kehittämissuunnitelma on laadittu yhteistyössä Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun luontoasiantuntijoiden kanssa. Saarten virkistyskäytön lisäämisen ja luontoarvojen turvaamisen yhteensovittaminen on tämän hoito- ja kehittämissuunnitelman keskeinen tavoite, ja sen saavuttamiseksi on esitetty suunnitelmassa monipuolisesti erilaisia ratkaisuja. Esimerkiksi keinot virkistyskäytön ja kulun ohjaamiseen vaihtelevat saarikohtaisesti, ja ne on kuvattu saarikohtaisissa suunnitelmissa. Luontoarvoiltaan herkimmillä saarilla ja saarten osilla ei osoiteta virkistyspalveluita.

Luonnosvaiheen jälkeen ja saadun palautteen johdosta itäisen saariston kehittämisen periaatteita tarkennettiin ja täydennettiin erityisesti luontoarvojen turvaamisen ja kestävän retkeilyn edistämisen osalta.

Maihinnousu on jokamiehenoikeuden nojalla sallittua lukuun ottamatta erikseen käyttöön otettuja alueita, kuten luonnonsuojelualueita. Itäisen saariston luonnonsuojelualueilla on maihinnousukielloja, lisäksi osalla muista saarista, esimerkiksi Pitkärivillä, suositellaan maihinnousun välttämistä huhti-heinäkuussa. Suunnitelman jatkotoimenpiteisiin lisättiin kohta saaristoviestinnästä, jossa tulisi nostaa nykyistä enemmän esiin saarten luontoarvioihin ja kestävän retkeilytavan edistämiseen liittyviä ohjeita.

Valmis suunnitelmaraportti on aineistoltaan laajempi kuin kommentoitavana ollut suunnitelman luonnosmateriaali. Hoito- ja kehittämissuunnitelmaa varten laaditut luontoselvitykset sisällytetään suunnitelma-aineistoihin ja julkaistaan valmiin suunnitelmaraportin liitteinä.

Luonnonhoito

Palautteissa pidettiin hyvänä sitä, että suunnitelmaluonnoksessa haitallisten vieraslajien torjuntaa pidetään ensisijaisen tärkeänä hoitotoimenpiteenä ja että puuston hoitoehdotukset on jätetty vähemmälle. Saarikohtaisia luonnonhoidon toimenpiteitä pidettiin pääosin asiallisina ja kaupungin monimuotoisuustavoitteiden mukaisina. Palautteissa kuitenkin esitettiin, että pienpuustoa tulisi vähentää vain perustelluista syistä sellaisissa tilanteissa, joissa se haittaa esimerkiksi reitin tai oleskelupaikkojen käyttöä. Vastaavasti isommista puista tulee kaataa vain ne, jotka ovat turvallisuuden kannalta ongelmallisia.

Luonnon monimuotoisuuden lisäämiselle toivottiin suurempaa roolia suunnitelmassa ja sen toteutuksessa. Palautteessa esitettiin, että lahopuun määrän lisääminen tulisi linjata selkeämmin suunnitelman tavoitteeksi, ja että turvallisuusperusteilla kaadettavat puut tulisi pääosin jättää maalahopuiksi varsinkin arvokkaissa metsäisissä kohteissa, kuten Pikku Niinisaassa. Polttopuuhoito tulisi turvata saarten tulipaikkojen yhteydessä sellaisella tavalla, että se tukee luonnon monimuotoisuutta. Palautteissa pidettiin tärkeänä, että saaristohoito toimii ja että siihen varataan riittävät resurssit.

Vastine

Vieraslajien torjuntaan liittyvä hanke priorisoitiin yhdeksi ensimmäisenä toteutettavista hankkeista. Pienpuuston vähentämiseen liittyviä perusteluita tarkennettiin saarikortteihin, syynä voivat olla myös esimerkiksi maisemalliset ja kulttuurihistoriallisiin arvoihin liittyvät syyt.

Polttopuuhoillon suhde luonnon monimuotoisuuteen on nostettu esiin hoito- ja kehittämissuunnitelmassa. Saaristohoillon, muun muassa polttopuuhoillon ja jätehuollon järjestäminen ratkaistaan erikseen osana Helsingin saaristohoillon kehittämistä. Toistaiseksi lähtökohtana on, että jokainen retkeilijä tuo omat polttopuut mukanaan.

Retkeilypalveluiden kehittäminen

Palautteissa toivottiin, että saarten palvelutasoa kehitettäisiin maltillisesti ja hienovaraisesti. Retkeilypalveluista peruspalvelut eli rantautumispaikat, opasteet, kuivakäymälät, grillipaikat, retkipöydät riittävät. Esimerkiksi Vartiosaarta pidettiin hyvänä esimerkkinä isompiin itäisen saariston virkistysaariin tavoiteltavalle palvelutasolle. Joidenkin retkeilypalveluiden, kuten jätehuollon, laitureiden, tulentekopaikkojen ja polttopuuhuollon tarpeellisuutta retkisaarissa sekä puolustettiin että kyseenalaistettiin. Palautteissa pidettiin tärkeänä, että nykyisiä retkeilyaaria ja -kohteita parannetaan tarvittavilta osin ennen uusien huollettavien kohteiden toteuttamista.

Saariin toivottiin selkeitä ja huolellisesti laadittuja opasteita saariin saavuttaessa sekä tienviittoja isompien saarten risteyskohtiin. Osa vastaajista toivoi ohjausta mahdollisimman vähän, osa taas piti kulkuopasteita ja hyvin sijoiteltuja retkeilypalveluita tärkeinä luonnon säilymisen kannalta. Palautteissa toivottiin, että opasteisiin merkittäisiin selvästi näkyviin myös yksityisalueet. Lisäksi saarten luonnosta ja historiasta kertovia infotauluja kannatettiin.

Palautteissa suhtauduttiin myönteisesti siihen, että saarten reitistöinä on tarkoitus ensisijaisesti hyödyntää jo olemassa olevia polkuja. Palautteissa toivottiin, että reitit olisivat luonteeltaan polkumaisia eivätkä käyttöönsä nähden ylimitoitettuja tai liian siloteltuja. Toisaalta myös Malkasaareen ja Pikku Niinisaareen ehdotettuja esteettömiä kivituhkareittejä kannatettiin, kunhan nekin toteutetaan luontoarvot huomioon ottaen.

Peruspalveluiden lisäksi saariin ehdotettiin monenlaisia muita palveluita, kuten sateelta suojaavia katoksia, luontotukikohtia ja taidenäyttelyitä. Erityisesti uintimahdollisuuksia, kuten uimaporaita, Pikku Leikosaaren kaltaisia saunoja sekä kaupungin omistamien vanhojen rakennusten kunnostamista toivottiin. Lisäksi saariin ehdotettiin muun muassa pieniä vuokrattavia ekomökkejä telttailun vaihtoehdoksi. Toisaalta kommentoissa myös epäiltiin kaupallisten palveluiden kannattavuutta saaristossa ja pidettiin niitä sekä tapahtumia uhkana saarten luonnonrauhalle. Palveluiden määrän lisäksi niiden hinnoittelun toivottiin olevan kohtuullisia.

Vastine

Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet ovat pääsääntöisesti pienimuotoisia ja koskevat nimenomaan saarten peruspalveluiden kunnostamista tai toteuttamista kaupungin virkistysaariin ja ulkoilualueille. Hyvin sijoitetuilla ja saaren käyttöön nähden riittävillä retkeilypalveluilla voidaan ohjata saareissa kävijöitä kestävään retkeilyyn. Esimerkiksi Vasikkasaareen hienovaraisesti maastoon toteutetut polut ja retkeilyrakenteet toimivat hyvänä esimerkkinä itäisen saariston saariin toteutettaville tai kunnostettaville poluille. Saariston matkailukohteita pyritään kehittämään vetovoimaisiksi sekä yrittäjien että asiakkaiden näkökulmasta.

Saadun palautteen johdosta Itäisen saariston kehittämisen periaatteita täydennettiin muun muassa saaristoon sopivaa kevyttä rakentamistapaa kuvaavalla luvulla ja esimerkeillä. Lisäksi hankkeiden priorisoinnissa ja aikataulutuksessa yhdeksi lähtökohdaksi otettiin se, että kehittämisen aloitetaan nykyisistä retkeilysaarista ja niihin liittyvistä kunnostustoimenpiteistä.

Saarikortit ja saarikohtaiset suunnitelmat

Saarikohtaisista suunnitelmista eniten kommentteja kohdistui **Villingin** kehittämiseen. Kommentteissa esitettiin, että saari ei sovellu laajan retkeilyinfran rakentamiseen, reittiveneliikenteen kohteeksi tai ylipäänsä yleiseen virkistyskäyttöön muun muassa laajan yksityisen maanomistuksen, kaupungin omistamien alueiden hajanaisuuden ja saaren luonto- ja kulttuuriarvojen vuoksi. Suunnitelmassa esitettyjen uusien retkeilypalveluiden määrää pidettiin ylimitoitettuna, erityisesti Myrskykallioille esitettyjä rakenteita pidettiin paikkaan huonosti soveltuvina ja kaavan vastaisina. Palautteissa arvioitiin, että suunnitelma herättää väärä mielikuvia Villingin todellisista mahdollisuuksista. Erityisesti luonnoksessa ehdotettuja maanhankintoja vastustettiin, ja esitettiin, että kaupungin tulisi hoitaa paremmin jo omistamiaan retkeilysaaria ja kiinteistöjä ennen uusien alueiden hankkimista. Lisäksi esitettiin korjauksia virkkeisiin, joista sai virheellisen käsityksen esimerkiksi saaren arboretumin käytöstä.

Toisaalta osassa palautteista taas Villinki yhdessä Itä-Villingin kanssa nähtiin nimenomaan potentiaalisena ja riittävän isona saarena retkeilyn ja reittiveneliikenteen kohteeksi, ja toivottiin, että nämä saaret avattaisiin laajempaan virkistyskäyttöön. Ensisijaisina retkeilypalveluina pidettiin pienimuotoisen päiväretkeilyn mahdollistavia melojien rantautumispaikkoja, kävelyreittejä sekä opastusta. Kommenteissa ehdotettiin, että saari tulisi avata laajempaan käyttöön asteittain, ja jos ensimmäinen kokeilu osoittautuisi onnistuneeksi, saareen voitaisiin avata reittiliikenneyhteys ja uusia palveluita. Saareen ehdotettiin muun muassa kahvila- ja ravintolatoimintaa, laituria, yleistä saunaa, saariretkeilyn keskusta sekä muiden palveluiden kehittämistä kaupungin omistamien kiinteistöjen yhteyteen.

Pikku Niinisaareen rantautumista pidettiin hankalana pohjoispuolella sijaitsevan Vuosaaren sataman ja etelärannan suojattomuuden vuoksi. Kommenteissa ehdotettiin, että saareen ei toteutettaisi luonnoksessa esitettyä vesiliikennelaituria vaan pelkkä retkilaituri. Palautteessa nostettiin myös esiin sataman melun tuomat haitat. Lisäksi toivottiin, että saaren luontoarvojen vuoksi sen virkistyskäytön kehittämiseen suhtauduttaisiin maltilla, luonnonhoidossa sitouduttaisiin luonnoksessa esitettyä vahvemmin ottamaan huomioon luontoarvot ja että esitetty kiertoreitti toteutettaisiin mahdollisimman kapeana.

Verkkokyselyssä keskusteltiin **Ison liluodon** käytöstä, ja saaren ja esimerkiksi sen saunan avaamista kaikille kaupunkilaisille sekä toivottiin että vastustettiin. Kommenteissa nostettiin esiin, että saaren käyttöaste on jo nyt erittäin korkea ja kantokykynsä rajoilla, ja jos saarta avattaisiin laajempaan käyttöön, ainakin sen huoltoon tarvittaisiin lisäresursseja. Samoin **Satamasaarten** arvioitiin olevan jo nyt varsinkin kesäaikaan niin kovassa käytössä, etteivät ne kestä kävijämäärän selvää kasvua. Saareen pääsee jo nykyisellään retkeilemään, mutta siellä on hyvin vähän tilaa oleskelulle. Kommenteissa toivottiin, että saari säilyisi nykyisen kaltaisena.

Palautteissa toivottiin, että **Pihlajaluodon** ja sen lähialueen kehittämiseen ja virkistyskäytön lisäämiseen suhtauduttaisiin luonnoksessa esitettyä maltillisemmin. Myös muun muassa **Hattusaaren** virkistyskäyttöä toivottiin rajoitettavan lintujen pesintäaikaan.

Lisäksi palautteissa ehdotettiin, että yksityiskäyttöön ja yhdistyksille vuokrattuja alueita ja laitureita voitaisiin avata yleiseen käyttöön.

Vastine

Itäisen saariston asemakaavalla pyritään mahdollistamaan saariston monipuolinen käyttö kaikille eri käyttäjäryhmille, ja suunnitteluperiaatteiden mukaisesti suurimmille saarille osoitetaan monipuolista toimintaa ja virkistysalueita. **Villingillä** on erityisesti yhdessä **Itä-Villingin** kanssa edellytyksiä tähtikohteeksi. Saari on kooltaan itäisen saariston suurin, lisäksi se sijaitsee lähellä Laajasaloa, mikä parantaa sen saavutettavuutta. Yksityisestä maanomistuksesta huolimatta saarella on mahdollista retkeillä kaupungin omistamilla tonteilla sekä jokamiehenoikeuden nojalla myös saaristopoluilla ja Myrskykallioilla. Itä-Villingin osalta kaava ei ole tällä hetkellä voimassa, toisaalta asukkaiden ja matkailijoiden kannalta vastaavien kaupungin edustalla olevien saarten virkistysarvo on suuri, siksi kauempana tulevaisuudessakin olevia mahdollisuuksia on perusteltua kartoittaa.

Asemakaavamääräyksen mukaan **Myrskykalliot** on maisemakulttuurin kannalta arvokas retkeily- ja ulkoilualue. Maisemakuvaa ei saa turmella ja alueella sallitaan vain luonnonsuojelun kannalta tarpeellista kulunohjausta ja tiedottamista palvelevat rakenteet. Lisäksi alueet tulee säilyttää mahdollisimman luonnontilaisina. Suunnitelmaa tarkistettiin ja korjattiin luonnosvaiheen jälkeen niin, että Myrskykallioille ei esitetä uusia retkeilypalveluita kaavamääräyksen sallimia opasteita lukuun ottamatta. Uudet retkeilypalvelut osoitetaan kaupungin omistuksessa oleville alueille Villingissä. Saaren kehittäminen on suunnitelmassa jaettu kolmeen vaiheeseen, joiden avulla saarta voidaan avata asteittain ja lisääntyvän virkistyskäytön vaikutuksia seuraten kohti yleisempää virkistyskäyttöä. Suunnitelmaan liittyviä maanhankintoja edellyttäviä virkistyskohteita täsmennettiin, maanhankintojen osalta toimitaan kaupungin normaalien maanhankintaperiaatteiden mukaisesti. Lisäksi saarikorttien luonnoksissa olleita epäselviä ilmauksia tarkennettiin.

Iso liluoto on jo nyt runsaassa käytössä ja suosittu retkikohde, mikä näkyy saaren kuluneisuutena. Vaikka saaren käyttö on rajattu vain Helsingin kaupungin työntekijöille, se tarkoittaa, että saareen on pääsy noin 40 000 henkilöllä perheineen. Näin ollen saaren käyttöön ei esitetä muutoksia. Sekä Ison liluodon että **Satamasaaren** kehittämistoimenpiteissä säilytettiin silti mahdollisuus avata kyseisiä saaria väliaikaisesti ja mahdollisuuksien mukaan laajemmallekin yleisölle esimerkiksi yksittäisten tapahtumien ajaksi ja kiireisimmän kesäkauden ulkopuolella.

Pikku Niinisaareen esitettävät retkeilypalvelut ovat pienimuotoisia ja ne on keskitetty tulevan laiturin läheisyyteen saaren rauhallisemmalle eteläpuolelle. Erillinen vesiliikennelaituri poistettiin suunnitelmasta. Esteettömyyteen liittyvää kirjausta tarkennettiin niin, että esteettömyyden taosta voidaan tarvittaessa tinkiä saaren luontoarvojen perusteella.

Pihlajaluotoon ei esitetä uusia retkeilypalveluita vaan nykyisten palveluiden kunnostamista ja esimerkiksi telttailun ohjaamista. Luonnosvaiheen jälkeen saari on priorisoitu vuokratuista huvilasaarista viimeisenä kehitettäväksi. **Hattusaaren** luontoarvojen turvaaminen muun muassa kulunohjaukseen liittyviä rakenteita toteuttamalla nostettiin yhdeksi kiireellisimmiksi hoito- ja kehittämissuunnitelmassa esitettävistä hankkeista.

Suunnitelmaan kuulumattomat aihepiirit

Palautteissa kommentoitiin myös hoito- ja kehittämissuunnitelmaan kuulumattomia aihepiirejä, kuten uusia asuinalueita, pikaraitioiteita ja kävelysiltoja. Osa kommenteista liittyi suunnittelualan ulkopuolella sijaitseviin saariin, kuten Vartiosaaren, Eestinluotoon, Nuottasaaren ja Kaunissaaren. Lisäksi kyselyyn saatiin monia kommentteja koskien pyöräilyä saarissa.

Vastine

Kaupunginhallituksen vuonna 2019 tekemän päätöksen myötä Vartiosaaren virkistyskäyttöä edistetään merellisen strategian mukaisesti väliaikaisin toimin, kunnes alueen kaavoitustilanne selkiytyy. Nuottasaaren laaditaan parhaillaan asemakaavaa, jonka voimaantulo on edellytys, jotta saari voidaan avata virkistyskäyttöön. Kaunissaarelle, Hanskiselle ja Eestiluodolle on laadittu hoito- ja kehittämissuunnitelma vuosille 2015-2024, ja niitä kehitetään kyseisen suunnitelman mukaisesti. Kalliosaari ja Pikku Leikosaari taas sijaitsevat hoito- ja kehittämissuunnitelman suunnittelualueella, mutta ovat Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen omistuksessa ja hallinnoimia, joten niitä kehitetään yhdistyksen laatimien hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaisesti.

Suunnittelualueen saariin ei ole suunniteltu sillan rakentamista, eikä asemakaava tätä mahdollista. Pyörän voi jättää mantereen puolella rantalaiturin pyöräpysäköintiin, josta matka jatkuu veneellä, meloen ja saarissa kävellen.

4. Suunnitelma

4.1 Suunnitelman valmistuminen

Hoito- ja kehittämissuunnitelma viimeisteltiin luonnosvaiheessa saadun palautteen perusteella.

Kaupunkiympäristölautakunta käsittelee ja hyväksyy hoito- ja kehittämissuunnitelman ohjeellisenä noudatettavaksi. Suunnitelmassa esitetyt hankkeet etenevät toteutustason suunnitteluun, jos niistä tehdään investointipäätökset. Virkistystoiminnan kehittämistä koskevan suunnitelman pohjalta laaditaan myös luonnonhoidon toteutussuunnitelmat kaupungin omistamien alueiden osalta.

LIITTEET

[LIITE 1: Kerro kantasi - verkkokyselyn kommentit](#)

[LIITE 2: Itäisen saariston asemakaava: Vuorovaikutusraportti \(2014\)](#)

[LIITE 3: Itäisen saariston asemakaava: Vuorovaikutusraportti II \(2017\)](#)